

Mesned İlahiyat Araştırmaları Dergisi/ Journal of Mesned Divinity Researches
ISSN 2667-7075 | e-ISSN 2687-3605 | <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mesned>
Cilt (Vol.) 11 Sayı (Issue 1) Bahar - (Spring) 2020

ARAŞTIRMA MAKALESİ | RESEARCH ARTICLE

(Bu Makalenin intihal içermediği benzerlik tarama programlarıyla teyit edilmiştir. / The similarity that this article does not contain plagiarism, has been confirmed by plagiarism checker programs.)

Gönderim Tarihi: 2.05.2020 | Kabul Tarihi: 23.05.2020

Uluslararası Yüksek Din Öğretimi Sempozyumuna İlişkin Bibliyometrik Analiz

- Bibliometric Analysis Regarding The International Higher Religious Education Symposium-

Şefika MUTLU* - Gülşen SAYIN**

Atıf/Citation: Mutlu, Şefika; Sayın, Gülşen. "Uluslararası Yüksek Din Öğretimi Sempozyumuna İlişkin Bibliyometrik Analiz / Bibliometric Analysis Regarding The International Higher Religious Education Symposium". *Mesned İlahiyat Araştırmaları Dergisi/ Journal of Mesned Divinity Researches*, (Bahar 2020- 1): 189-214.

Öz:

Türkiye'de bugüne kadar din eğitime ilişkin pek çok bilimsel toplantı ve çalışma organize edilmiştir. Bu bilimsel toplantılarda alanda yaşanan gelişmeler yanı sıra din eğitimi ve öğretiminde var olan sorunlar ele alınmaktadır. Bu toplantılar aynı zamanda alanyazına farklı açılardan katkı sağlamaktadır. Bu bilimsel toplantılardan biri olan Uluslararası Yüksek Din Öğretimi Sempozyumunda (24-25 Ekim 2019) da önemli bir alanyazın oluşmuştur. Bu makalenin amacı sempozyum; sempozyum katılımcıları, sunmuş oldukları bildiriler, bildirilerin tematik başlıkları ve sempozyumun sonuç bildirgesine ilişkin bilgilerin bibliyometrik analiz ile değerlendirmektir. Makalede veriler, IBM SPSS 23 ve Nvivo programında analiz edilmiştir. Sempozyumda sunulan bildirilerin büyük çoğunluğu tek yazarlıdır. Bildiri sahiplerinin %33'ü profesör ve doçent unvanlıdır. Sempozyumda İBBS 1. Düzeye göre 11 bölgeden bildiri bulunmaktadır. Bildiri başlık ve konuları 8 kategoride toplanmıştır. Sempozyum sonuç bildirgesi bildiriler ve çağrı metni ile uyumludur. Bildiri yöntemlerinin bilimsel araştırma yazım kriterleri ile uyumlu olması ve alana ilişkin bibliyometrik analiz çalışmalarının yapılmasının gelecekteki araştırmalar için önemli ve gerekli olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Yüksek Din Öğretimi, Sempozyum, Bildiri, Bibliyometrik Analiz.

Abstract:

Many scientific meetings and studies have been organized until now in Turkey. In these scientific meetings, the problems in religious education and teaching and the developments in the field are

* Dr., Millî Eğitim Uzmanı, MEB Din Öğretimi Genel Müdürlüğü, sefikakirmizi@gmail.com, ORCID: 0000-0001-6394-6651.

** Arş. Gör., İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Eğitimi Anabilim Dalı, gulsensayin@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-9214-7573.

discussed. These meetings contribute to the literature from different perspectives. An important literature has been formed in the International Symposium on Religious Education (24-25 October 2019). The purpose of this article is the symposium; The participants are the evaluation of the papers, the thematic titles of the papers and the information about the symposium's final declaration presented by bibliometric analysis. In the article, the data were analyzed in IBM SPSS 23 and Nvivo programs. The majority of the papers presented at the symposium are single authors. 33% of the paper owners are professors and associate professors. According to NUTS Level 1, there are papers from 11 regions in the symposium. The title and topics of the papers were collected in 8 categories. The symposium final declaration is compatible with the papers and the call text. It is considered to be necessary for the future studies to be compatible with the scientific research writing criteria and bibliometric analysis studies of the field.

Key Words: Religious Education, Higher Religious Education, Symposium, Paper, Bibliometric Analysis.

1. GİRİŞ

Bilimsel çalışmaların etki ve etkinliğini görünür kılmayı hedefleyen bibliyometrik analizler nitel ve nicel yaklaşımları kapsayan geniş bir alanda uygulama rahatlığı sunmaktadır. Bibliyometrik çalışmalar temel olarak nitel ve nicel olmak üzere iki araştırma yaklaşımının ortaya koymuş olduğu ürünlerin bilimsel alandaki etkililiği ve etkinliğini ortaya çıkarmaktadır. Bibliyometrik analiz, veriler nitel olsa dahi nicel verileri araştırmacının belirlediği kriterler doğrultusunda elde etme imkânı sunar. Bu yöntem; matematik, sosyal bilimler, doğa bilimleri, mühendislik ve hatta biyografi bilimlerinin ustalık derecelerinin bileşenlerinden müteşekkildir.¹

Bibliyometrik analiz her alanda yapılan akademik çalışmaların kendi alanlarında etkinliğini ve etkililiği ile birlikte katkısını ortaya koyan bir çalışma türüdür. Bibliyometrik analizler daha çok araştırmaların yoğun bir şekilde üretildiği tek bir disiplin temelinde veya dergiler gibi çok sayıda çalışmanın bir başlık altında toplandığı mecralarda yapılmaktadır.² Bu anlamda bibliyometrik analizlerin en yoğun kullanıldığı alanın dergiler ve alanyazına ilişkin olduğunu söylemek mümkündür. Dergilerin cilt ve sayılarında bulunan çalışmaların nicel durumu bibliyometrik analiz türündeki çalışmalar için bir veri kaynağı olarak değerlendirilmektedir. Sempozyum ve kongreler gibi yazılı akademik araştırmalar ile çoklu katılımın olduğu bilimsel toplantılardan elde edilen veriler de

¹ Kah-Hin Chai - Xin Xiao, "Understanding Design Research: A Bibliometric Analysis of Design Studies (1996–2010)", *Design Studies* 33/1 (Ocak 2012): 24-43.

² Anthony F.J. van Raan, "The Use of Bibliometric Analysis in Research Performance Assessment and Monitoring of Interdisciplinary Scientific Developments", *Technikfolgenabschätzung – Theorie und Praxis* 12/1 (Mart 2003): 20-29.

araştırmacılara bibliyometrik araştırmalar için dergilerin içeriğine benzer imkanlar sunmaktadır.

Türkiye’de yapılmış bibliyometrik analiz türündeki çalışmaları daha çok eğitim, mühendislik, ekonomi, uygulamalı bilimler alanlarında görmek mümkündür. Bibliyometrik analizin yapıldığı Türkçe eserlere bakıldığında bu çalışmaların daha çok dergilerde yer alan eserlere ilişkin olduğu görülmektedir. Bununla birlikte ilahiyat alanında da bibliyometrik analizler yer almaktadır. Daha çok din eğitimi alanında üretilen akademik çalışmaları ele alan Değerler Eğitimi Dergisi’nin Bibliyometrik Profili (2009-2018) başlıklı çalışma³ ile yine bir dergi içeriğini ele alan İlahiyat Fakültesi Dergileri İçin Bibliyometrik Bir Analiz (Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi Örneği)⁴ başlıklı çalışmalar bu kapsamda değerlendirilebilir. İlahiyat alanında gerçekleştirilmiş bibliyometrik çalışmalara verilebilecek bir diğer örnek, din eğitimi alanında yapılmış olan bilimsel bir toplantıyı ele alan Türkiye’deki Din Eğitimi Çalışmaları Bağlamında ‘Uluslararası Yüksek Din Öğretimi Kongresi’ (2017) Üzerine Bibliyometrik Analizler⁵ başlıklı bibliyometrik çalışmadır. Sayılan örneklerden de görüldüğü üzere ilahiyat alanında bibliyometrik analizi esas alarak yapılan çok kısıtlı çalışma bulunmaktadır.

Türkiye’de genç bir bilim dalı olan din eğitimi bilim dalında eserler ve çalışma alanları son dönemlerde genişlemiştir. Bu çalışmaların en geniş yelpazede alanın ilgililerine sunulduğu yer ise sempozyum, kongre ve çalıştay gibi bilimsel toplantılardır. Sempozyumlar bu yönüyle ilgili alanyazının bilimselleşmesine ve gelişmesine katkı sunmaktadır. Uluslararası Yüksek Din Öğretimi Sempozyumunun ortaya çıkarmış olduğu ürünler üzerine yapılan bu bibliyometrik analizin de din eğitimi alanında öncelikle yoğunlaşılan konuların belirlenmesi ve alanda yer alan araştırmacılar için ortaya konulması açısından önemlidir.

³ Beytullah Karagöz - İzzet Şeref, “Değerler Eğitimi Dergisi’nin Bibliyometrik Profili (2009-2018)”, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 25 Haziran 2019.

⁴ Ahmet Koç v.dğr., “İlahiyat Fakültesi Dergileri İçin Bibliyometrik Bir Analiz (Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi Örneği)” (Uluslararası Yüksek Din Öğretimi Sempozyumu (Akademik ve Sosyal Yönleriyle), Malatya: İnönü Üniversitesi Yayınları, 2019), 3-19. Bu araştırma çalışmanın konusu olan Uluslararası Yüksek Din Öğretimi Sempozyumunda sunulmuştur.

⁵ Salih Aybey, “Türkiye’deki Din Eğitimi Çalışmaları Bağlamında ‘Uluslararası Yüksek Din Öğretimi Kongresi’ (2017) Üzerine Bibliyometrik Analizler”, *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 10 (Haziran 2018): 415-430.

2. ULUSLARARASI YÜKSEK DİN ÖĞRETİMİ SEMPOZYUMU (24-25 EKİM 2019-MALATYA)

Ulusal ve uluslararası düzeyde ihtiyaç duyulan dini bilginin üretildiği, kristalize edildiği yüksek din öğretimi kurumları, toplumun din hizmetleri ve din eğitimi ihtiyacının karşılanmasında gerekli olan insan kaynağının yetişmesini sağlayan kurumlardır. Bu misyonu doğrultusunda ilahiyat fakültelerinin tarihsel sürecinde akademik yapısı ve programlarında zaman zaman çeşitli değişiklikler yapılmıştır. Ancak bu süreçte ilahiyat fakültelerinin her daim “din mütehasası yetiştirme” görevi ağırlıkta olmuştur.⁶ Din öğretiminin ilahiyat fakültesinde yetişen din görevlileri aracılığıyla farklı dini alt yapıya, potansiyele ve anlam değerine sahip olan bireylere sunulması, yüksek din öğretiminin teorik ve pratik boyutlarının derinlemesine ele alınmasını gerekli kılmıştır. Yüksek din öğretimi, bu değişim ve gelişim süreçlerine ilahiyat ve eğitim bilimleri alanlarında ayrı ayrı katkı sunmaktadır.⁷ Yüksek din öğretiminde farklılaşan koşullar içerisinde ortaya çıkan yeni arayışların bir beyin fırtınası niteliğinde tartışıldığı bilimsel toplantıların etki düzeyleri bu açıdan önem arz etmektedir.

Uluslararası Yüksek Din Öğretimi Sempozyumu 24-25 Ekim 2019 tarihlerinde Malatya’da İnönü Üniversitesi ve İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi tarafından düzenlenmiştir. Sempozyuma 8 farklı ülkeden yaklaşık 120 bilim insanı katılım sağlamış ve 71’i Türkçe 8’i Arapça olmak üzere toplam 79 adet bildiri sunulmuştur. Sempozyum 4 farklı salonda 6 paralel oturumda gerçekleştirilmiştir. Din öğretimine yönelik özel bir konuyu ele alan bu sempozyumun öncesinde de din eğitim ve öğretimine yönelik pek çok bilimsel toplantı gerçekleştirilmiştir. Son dönemlerde yüksek din öğretimi alanında yaşanan yeni gelişmelerin ortaya çıkardığı ihtiyaçlara binaen düzenlenen bu toplantılar, eğitimin aksayan yönlerinin ve onları düzenlemeye ilişkin verilerin toplandığı yerlerden biridir.

Açılış konuşmalarının akabinde düzenlenen ilk iki panel din eğitimi bilimi alanının önde gelen akademisyenleri tarafından gerçekleştirilmiştir. Açılış panelinde Prof. Dr. Beyza Bilgin ve Prof. Dr. Halis Ayhan’ın “Geçmişten Günümüze Türkiye’nin Yüksek Din Öğretimi Tecrübesi” başlıklı sunumlarının ardından Prof. Dr. Recep Kaymakcan, Yalova Üniversitesi Rektörü Prof. Dr.

⁶ Nevzat Yaşar Aşıkoğlu, “Yüksek Öğretimde Din Eğitimi ve Öğretimi”, *Din Eğitimi: El Kitabı*, ed. Recai Dogan - Remziye Ege (Ankara: Grafiker, 2013), s. 222-232.

⁷ Cemal Tosun, *Din Eğitimi Bilimine Giriş*, 7. Bs (Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2012), s. 44-58.

Suat Cebeci, Din Öğretimi Genel Müdürü Nazif Yılmaz ve DİB Eğitim Hizmetleri Genel Müdürü Kadir Dinç'in katılımları ile "Yüksek Din Öğretimi Mezunlarının İstihdamı ve Sorunları" başlıklı ikinci bir panel gerçekleştirilmiştir.

2.1. Sempozyum Konuları

Uluslararası Yüksek Din Öğretimi Sempozyumu tematik konuları "Akademik ve Sosyal Yönleriyle Yüksek Din Öğretimi" olarak belirlenmiştir. Bu temanın yanında sempozyumda 16 alt başlık çağrı metni katılımcılara ile sunulmuştur.⁸

- Yüksek din öğretiminin gelecek perspektifi
- Yüksek din öğretimi kurumlarının amaç ve işlevleri
- Yüksek din öğretiminin gelecek perspektifi
- Yüksek din öğretimi kurumlarının bilgi üretme kapasitesi
- Yüksek din öğretiminin entelektüel ve toplumsal rolü
- Yüksek din öğretimi ve kurumlarının temel sorunları ve çözüm önerileri
- Yüksek din öğretimi kurumlarında kurumsal ve akademik yapılanma
- Yüksek din öğretimi programlarının kalite standartları ve yeterlikleri
- Uzaktan eğitim ve İLİTAM uygulamalarına ilişkin durum tespiti ve analizleri
- Yüksek din öğretimi kurumu mezunlarının nitelikleri
- Çeşitlenen din hizmetleri istihdam alanları ve yüksek din öğretimi kurumlarından beklentiler
- Bilimsel yaklaşımlar, kuramlar ve yöntemler açısından yüksek din öğretimine ilişkin alanların durumu
- Yüksek din öğretimi kurumlarında uluslararasılaşma: Mevcut imkânların analizi ve geliştirilmesi
- Yüksek din öğretimi kurumlarında öğrenme-öğretme süreçleri ve niteliğin artırılması,
- Yüksek din öğretimi kurumları ile Diyanet İşleri Başkanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı arasındaki ilişkiler
- Yüksek din öğretiminde disiplinler arası çalışmalar
- Farklı ülkelerdeki yüksek din öğretimi tecrübeleri

⁸ http://inonu.edu.tr/tr/yuksekdinogretimisempozyumu_

2.2. Sempozyum Düzenleme Kurulu ve Takvimi

Uluslararası Yüksek Din Öğretimi Sempozyumunun düzenleme kurulu üyeleri 2 profesör, 5 doçent, 3 doktor öğretim üyesi ve 1 araştırma görevlisi olmak üzere toplam 11 akademik personelden oluşmaktadır. Sempozyum düzenleme kurulu üyelerinin tamamı İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde görev yapmaktadır. Bu durum sempozyumun sağlıklı yürütülmesinin sağlanması ile ilgili olduğu düşünülebilir. Sempozyum bilim kurulu, yurt içi ve yurt dışında farklı üniversitelerde görev yapan 71 akademisyenden oluşmaktadır.⁹ Sempozyumun hazırlık çalışmaları 6 aylık bir zaman dilimine yayılmıştır. Sempozyumun takvimi aşağıda belirtilmiştir.¹⁰

Bildiri Özeti Gönderme İçin Son Tarih	10 Mayıs 2019
Kabul Edilen Bildirilerin İlanı	24 Mayıs 2019
Tam Metin Gönderme İçin Son Tarih	20 Eylül 2019
Sempozyum Programının Yayımlanması	04 Ekim 2019
Sempozyum Tarihi	24-25 Ekim 2019

3. YÖNTEM

Bu çalışmada Yüksek Din Öğretimi Sempozyumu (24-25 Ekim 2019) bibliyometrik analiz yöntemi ile incelenmiştir. Araştırmada nitel ve nicel araştırma yöntemlerinden yararlanılmıştır. Bu yöntemde, çalışma probleminin kendisi metodolojiyi yönlendirme imkânı sağlar, bulguları açıklanabilir şekilde nicel ve nitel metodolojileri birlikte kullanır, disiplinler arası akademik durumları içeren sonuçlar üretir ve farklı bir vizyon sunar.¹¹

Araştırmanın veri toplama aracı Uluslararası Yüksek Din Öğretimi Sempozyumunun web sitesi,¹² sempozyumda verilen kitapçık ve sempozyum bildi-

⁹ Uluslararası Yüksek Din Öğretimi Sempozyumu (Akademik ve Sosyal Yönleriyle) Bildiriler Kitabı C.1 (24-25 Ekim 2019). Yay. Haz. Fikret Karaman (Malatya: İnönü Üniversitesi Yayınları, 2019). S. iv-v.

¹⁰ <http://inonu.edu.tr/yuksekdinogretimisempozyumu>. Erişim: 12 Aralık 2019

¹¹ Hay, Methods That Matter: Integrating Mixed Methods for More Effective Social Science Research, xii.

¹² <http://inonu.edu.tr/yuksekdinogretimisempozyumu>. Erişim: 12 Aralık 2019.

ri kitabıdır.¹³ Bununla birlikte gerekli görüldüğü hallerde açık kaynaklar da (internet, fakülte siteleri vb.) kullanılmıştır.¹⁴

Araştırmada veriler, bibliyometrik analize tabi tutulmuştur. Bibliyometrik analiz nitel olan çalışmaların da nicel yönlerini sunmaya imkân tanımaktadır. Bibliyometrik analiz istatistiki bilgiler ile yakından ilişkilidir. Bu analiz, çalışma alanına ilişkin net bilgilerin edinilmesini sağlamaktadır.¹⁵

Bibliyometrik analizde, genellikle bilgisayar programlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu analiz ile nitel ve nicel verileri istatistiki veriye güvenilir bir şekilde döndürmek mümkündür.¹⁶ Bu çalışmada da sempozyum katılımcı ve bildiri sahiplerine ilişkin veriler, IBM SPSS 23 programına işlenmiş, frekans (f) ve yüzde (%) gibi betimsel istatistikler ile analiz edilmiştir. Bildirilerin yöntemi, bildiri konularının tematik dağılımı ve sempozyumun sonuç bildirgesi NVivo 12 Pro programında kodlanarak, kod ve kategorilere ayrılmıştır. Kod ve kategorilerin belirlenmesinde araştırmacıların ortak görüşü ile açık kodlama yapılmıştır.

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Türkiye’de son dönemlerde ilahiyat alanında sıklıkla bilimsel toplantılar düzenlenmektedir. Bu toplantıların bilim dünyasına, düzenlendikleri ilgili disiplinlere, organizasyonu düzenleyen akademik çevrenin gelişimine, katılımcıların akademik anlamda ilerlemesine ve organizasyonun gerçekleştiği mekanlara pek çok olumlu etkileri bulunmaktadır. Düzenlenmiş olan sempozyumun belirlenen sorunlar çerçevesinde amacına ne kadar ulaştığı, katılımcıların bu sorunlara ne kadar katkı sunduğu noktası da alana ilişkin bilimsel toplantıların

¹³ Uluslararası Yüksek Din Öğretimi Sempozyumu (Akademik ve Sosyal Yönleriyle) Bildiriler Kitabı 1-2 (24-25 Ekim 2019), yay. Haz. Fikret Karaman (Malatya: İnönü Üniversitesi Yayınları, 2019).

¹⁴ Örneğin, fakültede görev yapılan bölüm, unvan vb. hususlarda bildiri kitabından verinin doğruluğunu veri toplanmadığı durumlarda veya verinin doğruluğunu teyit etmek için açık kaynaklardaki veriler kullanılmıştır.

¹⁵ Anthony F.J. van Raan, “The Use of Bibliometric Analysis in Research Performance Assessment and Monitoring of Interdisciplinary Scientific Developments”, 20-29.

¹⁶ Ole Ellegaard - Johan A. Wallin, “The bibliometric analysis of scholarly production: How great is the impact?”, *Scientometrics* 105/3 (Aralık 2015): 1809-1831.

organizasyon süreçleri açısından önemlidir. Çalışmanın bu yönüyle öncelikle ilahiyat alanına daha sonra din eğitimi alanına katkı sağlaması beklenmektedir.

Bu çalışmanın amacı Uluslararası Yüksek Din Öğretimi Sempozyumunun başlangıç, gelişim ve sonucunda ortaya çıkan bilimsel süreç ve sonuçları görünür hale getirmektir. Buna göre ilahiyat ve din eğitimi alanında bilimsel çalışmalara imkân veren Uluslararası Yüksek Din Öğretimi Sempozyumunun bibliyometrik analizinin yapılması önemli ve gerekli görülmüştür. Araştırmada bibliyometrik analiz çalışmaları veri kaynaklarından biri olan atıf analizi çalışma kapsamının dışında tutulmuştur. Bu sınırlandırmadaki amaç bilimsel toplantılarda atıftan ziyade katılım ve konu dağılımlarının esas alınmasıdır. Bu minvalde araştırmanın soruları şu şekilde belirlenmiştir:

- Sempozyum katılımcılarının cinsiyet, unvan, vatandaşlık ve görev yaptığı kuruma göre dağılımı nasıldır?
- Sempozyumdaki bildirilerinde kullanılan dil ve yazar sayısı dağılımı nasıldır?
- Sempozyumda bildiri sunanların cinsiyetine, unvanına ve İBBS Düzey 1'e göre dağılımı nasıldır?
- Sempozyumda bildiri sunanların görev yaptığı il, üniversite, fakülte ve bölüme göre dağılımı nasıldır?
- Sempozyumda sunulan bildirilerin yöntemine (desen, evren/örneklem-çalışma grubu, veri toplama aracı ve analiz) ilişkin dağılım nasıldır?
- Sempozyumdaki bildirilerin tematik dağılımı nasıldır?
- Sempozyumun sonuç bildirgesinin kategorileşmesi nasıldır?

4. BULGULAR VE ANALİZLER

Bu bölümde sempozyum katılımcılarına, bildiri sahiplerine, bildirilere ve sonuç bildirgesine ilişkin bilgiler sunulmaktadır.

4.1. Sempozyum Katılımcılarına İlişkin Bilgiler

Sempozyum katılımcılarının cinsiyet, unvan, görev yaptığı kurum ve vatandaşlık durumuna ilişkin bilgiler Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1. Sempozyum Katılımcılarının Unvan,¹⁷ Cinsiyet, Görev Yaptığı Kurum ve Vatandaşlık Durumuna İlişkin Bilgilerin Dağılımı

Değişkenler	Cinsiyet				Görev Yaptığı Kurum				Vatandaşlık				Toplam	
	Erkek		Kadın		Üniv.		Diğ.		Türk Vat.		Yabancı Vat.			
Unvan	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Prof. Dr.	24	96	1	4	24	96	1	4	22	88	3	12	25	21,2
Doç. Dr.	21	91,3	2	8,7	22	95,7	1	4,3	19	82,6	4	17,4	23	19,5
Dr. Öğretim Üyesi	25	92,6	2	7,4	27	100	-	-	27	100	-	-	27	22,9
Dr. Ünvanı Olanlar	15	78,9	4	21,1	17	89,5	2	10,5	9	47,4	10	52,6	19	16,1
Arş. Gör./Öğr. Gör.	4	36,4	7	63,6	11	100	-	-	11	100	-	-	11	9,3
Diğer	9	69,2	4	30,8	2	15,4	11	84,6	8	61,5	5	38,5	13	11
Toplam	98	83,1	20	16,9	103	87,3	15	12,7	96	81,4	22	18,6	118	100

Sempozyum katılımcılarının %83,1'i erkek ve %19'9'u kadındır. Erkek katılımcılardan en çok dr. öğretim üyesi unvanlı olanlar katılım sağlamıştır (25 kişi/ %25,51). Araştırma görevlisi/ öğretim görevlisi unvanlı erkekler sempozyum katılımcıları arasında en düşük düzeyde katılım göstermiştir. Araştırma görevlisi/ öğretim görevlisi unvanlı kadınların katılımı %63,6 düzeyindedir. Kadın katılımcılarda unvan düzeyi arttıkça katılımın azaldığı görülmektedir. Katılımcılar arasında prof. dr. unvanlı tek kadın olarak Beyza Bilgin yer almaktadır. Uzman, öğretmen, doktora öğrencisi vb. unvanlı olanlar "diğer" kategorisi olarak nitelendirilmiştir ve katılımcı oranı %11'dir.

¹⁷ Ünvanların kategorileşmesinde dr. araştırma görevlisi, dr. öğretim görevlisi ve dr. olanlar kategorisi haline getirilerek "dr. unvanı olanlar"; araştırma görevlisi ve öğretim görevlisi unvanında olanlar ise "araştırma görevlisi/öğretim görevlisi" olarak yapılmıştır.

Katılımcıların çok büyük bir bölümü üniversitelerde görev yapmaktadır. Diğer kurumlarda görev yapanların oranı %12,7'dir. Bu oran içinde en büyük kısmı ise MEB oluşturmaktadır (%46,6).

Katılımcıların %81'i Türk vatandaşıdır. Yabancı vatandaşlar içinde en büyük oranı dr. unvanlı olanlar oluşturmaktadır (10 kişi/ %45,5).

4.2. Bildiri Sahiplerine İlişkin Bilgiler

Bu bölümde sempozyumdaki bildirilerin dili ve yazar sayısı, bildiri sahiplerinin cinsiyeti, unvanı, vatandaşlığı, görev yapılan kurum, üniversitede görev yapanlar için fakülte adı ve görev yaptığı ana bilim dalına ilişkin bilgiler verilmiştir.

Tablo 2. Bildiri Dili, Bildiri Sunanın Vatandaşlık Durumu ve Bildiri Yazar Sayısına İlişkin Bilgiler

	Kategori	f	%
Bildiri Dili	Türkçe	71	89,9
	Arapça	8	10,1
	Toplam	79	100
Bildiri Yazar Sayısı	Tek yazarlı	60	75,9
	Çift yazarlı	16	20,3
	Üç ve daha fazla yazarlı	3	3,8
	Toplam	79	100
Bildiri Sunanın Vatandaşlığı	Türk vatandaşı	81	83,5
	Yabancı vatandaş	16	16,5
	Toplam	97	100
Cinsiyet	Erkek	76	78,3
	Kadın	21	21,7
	Toplam	97	100

Sempozyumda toplam 79 bildiri sunulmuştur. Bildirilerin yaklaşık %90'ının yazım dili Türkçedir. Türkçe dili bildiri sayısına Azeri Türkçesi ile yazılmış bir bildiri de eklenmiştir. Sempozyumda 97 kişi bildiri sunmuştur. Bunların %83,5'i Türk vatandaşlarına aittir. Yabancı vatandaşlar tarafından sunulanların oranı ise %16,5'tir. Bildiri diline göre yabancı vatandaşların yüksek olmasının nedeni hem Azeri vatandaşların Türkçe dilinde bildiri sunması hem de bu bildirilerden bazılarının birden fazla yazarlı olmasıdır. Bildiri yazar sayısına göre sempozyumda en çok tek yazarlı bildiri sunulmuştur (60 kişi/%75,9). Bildirilerin %16'sı çift yazarlı iken 3 bildiri de üç ve daha fazla yazarlıdır. Bildiri sunanların %78,3'ü erkek ve %21,7'si kadındır.

Tablo 3. Türk Vatandaşı Olanların Bildiri Yazar Sayısı ve Cinsiyete Göre Dağılımları

	Kategori	f	%
Bildiri Yazar Sayısı	Tek yazarlı	53	74,6
	Çift yazarlı	15	21,1
	Üç ve daha fazla yazarlı	3	4,2
	Toplam	71	100
Cinsiyet	Erkek	63	77,8
	Kadın	18	22,2
	Toplam	81	100

Sempozyumda bildiri sunan Türk vatandaşlarının %77,8'i erkektir. Sempozyumda en çok tek yazarlı bildiri sunulmuştur (%74,6). Ayrıca, 5 kişi de sempozyumda iki bildiri sunmuştur.

Tablo 4. Türk Vatandaşı Olanların Cinsiyete Göre Unvan Dağılımları

Cinsiyet Unvan	Erkek		Kadın		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Prof. Dr.	16	25,4	-	-	16	19,8
Doç. Dr.	16	25,4	1	5,6	17	21
Dr. Öğrt. Üye.	20	31,7	2	11,1	22	27,2
Dr. unvanlı olanlar	3	4,8	4	22,3	7	8,6
Araş. Gör./Öğr. Gör.	5	7,9	6	33,3	11	13,6
Diğer	3	4,8	5	27,8	8	9,9
Toplam	63	100	18	100	86	100

Sempozyumda bildiri sunanların %16'sı prof. dr. unvanlıdır ve bunların hepsi erkektir. Yine bildiri sunanların %17'si doç. dr. unvanlıdır. Dr. öğretim üyesi olanların oranı ise %27,2'dir. Erkeklerin %31,7'si ve kadınların %11,1'i dr. öğretim üyesidir. Bildiri sunanların %8,6'sı (7 kişi) ise dr. unvanlıdır. Bunların 4'ü araştırma görevlisi ve 2'si öğretim görevlisi olarak üniversitede görev yaparken, 1'i ise üniversite dışı bir kurumda yer almaktadır. Araştırma görevlisi/öğretim görevlisi olarak bildiri sunanların oranı ise %13,6'dır. Sempozyumda bildiri sunan kadınlar %33,3 oranıyla bu unvanlarda yer alanların oranı en yüksek düzeydedir. Öğretmen, uzman, lisansüstü öğrenci olarak katılanların yer aldığı "diğer" unvan kategorisinin oranı ise %9,9'dur.

Tablo 5. Bildiri Sunanların İBBS Düzey 1, İl ve Üniversiteye Göre Dağılımı (İlahiyat ve İslami İlimler Fakültesi)

Düzey 1	İller	Üniversite Adı	Üniversite Sayısı	Kişi Kayısı	f	%
TR1 İstanbul	İstanbul	İstanbul Üniv./Marmara Üniv.	2	6	6	8,7
TR3 Ege	İzmir	İzmir Katip Çelebi Üniv.	1	1	2	2,9
	Afyonkarahisar	Afyon Kocatepe Üniv.	1	1		
TR4 Doğu Marmara	Bursa	Uludağ Üniv.	1	3	11	15,9
	Eskişehir	Osmangazi Üniv.	1	1		
	Kocaeli	Kocaeli Üniv.	1	2		
	Sakarya	Sakarya Üniv.	1	2		
	Düzce	Düzce Üniv.	1	2		
	Yalova	Yalova Üniv.	1	1		
TR5 Batı Anadolu	Ankara	Ankara Üniv./ Hacı Bayram Veli Üniv.	2	5	6	8,7
	Konya	Necmettin Erbakan Üniv.	1	1		
TR6 Akdeniz	Adana	Çukurova Üniv.	1	1	3	4,3
	Kahramanmaraş	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniv.	1	2		
TR7 Orta Anadolu	Aksaray	Aksaray Üniv.	1	1	4	5,8
	Kayseri	Erciyes Üniv.	1	3		
TR8 Batı Karadeniz	Zonguldak	Bülent Ecevit Üniv.	1	2	2	2,9
TR9 Doğu Karadeniz	Samsun	Ondokuz Mayıs Üniv.	1	2	4	5,8
	Giresun	Giresun Üniv.	1	1		
	Rize	Recep Tayyip Erdoğan Üniv.	1	1		

TRA Kuzeydoğu Anadolu	Erzurum	Atatürk Üniv.	1	3		
	Ağrı	Ağrı İbrahim Çeçen Üniv.	1	2	6	8,7
	Kars	Kafkas Üniv.	1	1		
TRB Ortadoğu Anadolu	Malatya	İnönü Üniv.	1	16		
	Elazığ	Fırat Üniv.	1	2	22	31,9
	Muş	Muş Alparslan Üniv.	1	4		
TRC Güneydoğu Anadolu	Diyarbakır	Dicle Üniv.	1	2		
	Mardin	Mardin Artuklu Üniv.	1	1	3	4,3
Toplam			29	69	69	100

Üniversitelerin İlahiyat ve İslami İlimler Fakültesinde görev yapan ve sempozyumda bildiri sunanların verileri/bilgileri Tablo 5’de yer almıştır. Buna göre sempozyumu düzenleyen İnönü Üniversitesinin yer aldığı İBBS Düzey 1’de olan TRB Ortadoğu Anadolu Bölgesi %31,9 ile en çok bildiri sunan bölgedir. Bu bölgeyi 6 farklı üniversiteden 11 kişinin bildiri sunduğu TR4 Doğu Marmara Bölgesi %15,9 ile takip etmektedir. TR3 Ege Bölgesi ve TR8 Batı Karadeniz Bölgesi %2,9 değerile en düşük düzeyde bildiri sunan bölgedir. Sempozyuma TR2 Batı Marmara bölgesinden katılım olmadığı görülmektedir.

Ayrıca, 3 tebliğci üniversitelerin farklı fakültelerinde görev yaptığı belirlenmiştir. Bununla birlikte üniversite dışından sempozyumda bildiri sunanların katıldıkları iller ise İstanbul (3 kişi), Ankara (2 kişi), Konya (2 kişi), Bursa (1 kişi) ve Malatya’dır (2 kişi).

Tablo 6. Bildiri Sunanların Çalıştığı Kurum, Görev Yaptığı Fakülte ve Bölümlere Göre Dağılımları

	Kategori	f	%
Çalıştığı Kurum	Üniversite	72	91,4
	MEB	7	8,6
	Toplam	79	100
Fakülte Durumu	İlahiyat Fakültesi	57	79,2
	İslami İlimler Fakültesi	12	16,7
	Diğer Fakülteler	3	4,1
	Toplam	72	100
Bölümler	Felsefe ve Din Bilimleri	45	62,5
	Temel İslam Bilimleri	19	26,4
	İslam Tarihi ve Sanatları	5	11,1
	Diğer (felsefe, enformatik vb.)	3	4,2
	Toplam	72	100

Bildiri sunanların büyük bir bölümünü üniversitede görev yapan akademisyenler oluşturmaktadır. Üniversite dışında görev yapanların çoğunlukla MEB’de görev yaptığı belirlenmiştir. Bunların da büyük bir kısmı lisansüstü

öğrencisidir. Üniversitelerde görev yapanların %79'u İlahiyat Fakültelerinde¹⁸ ve %16,7'si İslami İlimler Fakültelerinde görev yapmaktadır.

Üniversitede görev yapanların bölümleri incelendiğinde, %62,5'inin felsefe ve din bilimleri bölümünde yer aldıkları görülmektedir. Din eğitimi ana bilim dalı bu bölüm içinde çoğunluğu oluşturmaktadır. İslam tarihi ve sanatları bölümünde görev yapanların oranı ise %11,1'dir.

Bölgümlere göre unvan dağılımları Tablo 7'de yer almaktadır. Bildiri sunanlardan Temel İslam Bilimleri bölümünde görev yapanlardan prof. dr. unvanlı olanlar en yüksek düzeydedir (%31,6). Felsefe ve Din Bilimleri bölümünde ise bu oran %17,8'dir. Bu bölümde dr. öğretim üyesi unvanlı olanların oranı ise %33,3 ile en yüksek değeri almıştır. Bu bölümdeki araştırma görevlisi/öğretim görevlilerinin de diğer bölümlere göre daha yüksek düzeyde katılım sağladığı görülmektedir (%80).

Tablo 7. İlahiyat Fakültelerinde Görev Yapılan Bölümlere Göre Unvan Dağılımları

Unvan	Alan		Felsefe ve Din Bilimleri		Temel İslam Bilimleri		İslam Tarihi ve Sanatları	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Prof. Dr.	8	17,8	6	31,6	2	40		
Doç. Dr.	9	20	5	26,3	2	40		
Dr. Öğrt. Üye.	15	33,3	5	26,3	1	10		
Dr. unvanlı olanlar	5	11,1	1	5,3	-	-		
Araş. Gör./Öğr. Gör.	8	17,8	2	10,5	-	-		
Toplam	45	100	19	100	5	100		

¹⁸ Bildiri sunan iki kişinin görev yaptığı kurum İlahiyat Fakültesi iken, daha sonra değiştirilerek İslami İlimler Fakültesi olmuştur. Ancak sempozyum tarihinde ve bildiri kitapçığında İlahiyat Fakültesi olarak yer aldığından analizlerde İlahiyat Fakültesi olarak belirtilmiştir.

4.3. Bildirilerin Tematik Dağılımına İlişkin Bilgiler

Sempozyumda sunulan bildiri başlıkları ve içeriklerinin tematik dağılımları da araştırma kapsamında incelenmiştir. Bildirilerin tematik olarak 8 kategoride toplandığı tespit edilmiştir (Tablo 8).

Tablo 8. Bildirilerin Tematik Dağılımı

Kategori		f	%	
Yüksek din öğretimi tarihi ve medreseler		6	8,5	
Yüksek din öğretiminde sorun ve çözümler		6	8,5	
Yüksek din öğretimi yapılanması ve öneriler		7	9,9	
Öğrenci profili ve beklentiler		12	16,9	
İlahiyat Fakülte- lerinde öğretim- öğretim süreci	Felsefe ve Din Bilimleri	5	7	36,6
	Temel İslam Bilimleri	12	16,9	
	İslam Tarihi ve Sanatları	4	5,7	
	Model ve Yaklaşımlar	5	7	
Öğretmen yetiştirme		6	8,5	
Dünyadan yüksek din öğretimi örnekleri		6	8,5	
İlahiyat Fakültesi dergilerine ilişkin veri analizi		2	2,8	
Toplam		71	100	

İlahiyat Fakültelerinde eğitim ve öğretim sürecine ilişkin tematik kategori %36,6 (26 bildiri) ile sempozyumda en yüksek düzeyde bildiri sunulan tema olmuştur. Bu kategoride ise Temel İslam Bilimleri alanı %16,9 oranı (12 bildiri)

ile en fazla bildiri sunulan alandır [Kur'an eğitimi (3 bildiri), Tefsir, Hadis ve Fıkıh (2 Bildiri), Arapça, Kelam ve İslam Mezhepleri Tarihi (1 Bildiri)]. Yüksek din öğretimde eğitim gören ve mezun olanların profil ve beklentilerinin yer aldığı "öğrenci profili ve beklentiler" kategorisi %16,9 oranına sahiptir. Bildiriler arasında en düşük düzeyde yer alan konular ise İlahiyat Fakülteleri dergilerine ilişkin veri analizi kategorisidir (%2,8).

4.4. Bildirilerin Yöntemine İlişkin Bilgiler

Araştırmada, sempozyumda sunulan bildirilerin yöntem bölümlerine ilişkin analizler yapılmıştır. NVivo programında yapılan analizlerde bildiri metni doğrudan ele alınmıştır. Bildiri metinlerinde ayrıca hangi yöntem, desen, veri toplama aracı, veri analizinin kullanıldığı araştırmacılar tarafından ele alınmamış, bildiri sahiplerinin kendi ifadeleri dikkate alınmıştır.

Tablo 9. Bildirilerin Yöntem Bölümü Varlığı Durumu

Araştırma yöntemi bölümünün varlık/yokluk durumu	f	%
Yöntem bölümü var	27	38
Yöntem bölümü yok	44	62
Toplam	71	100

Sempozyumda sunulan bildirilerin %62'sinde yöntem alt başlığı bölümünün olmadığı; %38'in de ise var olduğu tespit edilmiştir. Bildiri de yöntem bölümü alt başlığı bulunan bildirilerin %96,3'ü ise felsefe ve din bilimleri bölümünde görev yapan veya söz konusu ana bilim dalında doktorasını yapmış ya da yapıyor olanlara ait olan bildirilerdir. Bu durumun bölümlerin teorik ve amprik çalışma yapma tercihi ve bildiri yazma alışkanlıklarının etkisiyle gerçekleşmiş olduğu söylenebilir. Bununla birlikte teorik çalışmalar içinde yöntem bölümünün yazılması gerekliliği de önem arz etmektedir. Bildirisinde yöntem bölümü yer alanların daha çok arş. gör/öğretim gör., dr. ve dr. öğretim görevlisi unvanında görev yapanlar olduğu belirlenmiştir (%77,8).

Bildirilerde yöntem bölümü varlığı belirlenenler için; araştırmanın yöntemi ve deseni, evren/örneklem veya çalışma grubu ve bunların nasıl belirlendiği, veri toplama aracı ve verilerin analizine ilişkin bilgilerin yer alıp almadığı incelenmiştir. Ancak burada belirtmek gerekir ki yöntem bölümü olan bildirilerin tümünde belirtilen hususlara ilişkin alt başlıklara veya paragraf/cümle olarak ilgili kategorilere düzenli bir şekilde yer verildiğini söylemek pek mümkün görünmemektedir. Bu durumun felsefe ve din bilimleri bölümünün (din eğitimi özelinde) bilimselleşme sürecinin etkisi ile ortaya çıktığı düşünülebilir. Yine araştırma yöntemlerin, özellikle de amprik çalışmaların her geçen gün yeni bilimsel süreç ve deneyimlerle zenginleşmesinin de bu durum üzerinde etkisi olduğu belirtilmelidir.

Bildirilerin yöntem bölümü; başlıklar, cümleler, kelime öbekleri vb. kısımlardan doğrudan çıkarım yapılarak analiz edilmiştir.

Tablo 10. Bildirilerdeki Nicel Araştırmalara İlişkin Bilgiler

Nicel Araştırma (f=8)		f	%
Araştırma mode- li/deseni	Tarama modeli	8	80
	Diğer desener	2	20
Toplam		10	100
Evren/örneklem	Tesadüfi/seçkisiz örneklem metodu	5	41,7
	Diğer	7	58,3
Toplam		12	100
Veri toplama aracı	Anket	9	64,3
	Ölçek	3	21,4
	Diğer	2	14,3
Toplam		14	100
Verilerin analizi	Betimsel istatistik	5	38,5
	Betimsel ve/veya çıkarımsal istatistik (SPSS)	8	61,5
Toplam		13	100

Tablo 10'a göre bildirisinde araştırmasının nicel bir araştırma olduğunu belirten 8 kişidir.¹⁹ Bildirilerde araştırma modeli/deseni belirtilen 10 araştırmanın %80'i tarama ve betimsel tarama modelindedir. Diğer desenler ise kontrol-deneysel gruplu desen ve yapay sınır ağı modellemesidir. Bildirisinde evren/örneklem belirtenlerin %41,7'si örneklem belirleme yöntemi olarak tesadüfi/seçkisiz/rantlansızsal yöntemi ifade etmişlerdir. Örneklem nasıl belirlendiği belirtilmeden doğrudan örneklemden bahseden araştırmalar "diğer" kategorisinde yer almış ve %58,3 değer almıştır.

Veri toplama aracını belirtilen bildirilerde en çok kullanılan araç ankettir (%64,3). Resmi web sitelerinde yer alan veri ve veri tabanları ise "diğer" kategorisi içerisinde yer almıştır. Verilerinin analizinde SPSS paket programı kullanıldığını belirtenlerin oranı %65,5'tir. Bu programda betimsel ve/veya istatistiksel analizlerin yapıldığı belirtilmiştir.

¹⁹ Bildirideki bir araştırma hem nicel hem de nitel araştırma yöntemi kullandığını belirtmiştir. Araştırma bu sayıya dâhil değildir.

Tablo 11. Nitel Araştırmalara İlişkin Bilgiler

Nitel Araştırma (f=11)		f	%
Araştırma modeli/deseni	Durum çalışması	4	44,5
	Fenomonoloji (olgubilim)	3	33,3
	Diğer	2	22,2
Toplam		9	100
Çalışma grubu	Maksimum çeşitlilik	3	30
	Çalışma grubu	7	70
Toplam		10	100
Veri toplama aracı	Yapılandırılmış mülakat formu	3	30
	Yarı yapılandırılmış görüşme formu	7	70
Toplam		10	100
Verilerin analizi	Betimsel ve/veya içerik analizi	5	45,5
	Betimsel ve/veya içerik analizi (NVivo)	6	54,5
Toplam		11	100

Araştırmasını nitel araştırma yöntemiyle yaptığını belirten bildiri sayısı 11'dir. Durum çalışması deseni ile yapılan araştırma oranı %44,5; olgubilim deseni ile yapılanların oranı da %33,3 düzeyindedir. Doküman analizi ile metin analizi ve otobiyografik yaklaşım "diğer" kategorisinde yer almıştır. 10 bildiri sahibi çalışma grubuna ilişkin bilgi verirken, bunların üçü (%30) çalışma grubunun, maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi ile seçildiğini belirtmiştir.

Nitel araştırmada kullanılan veri toplama aracı olarak %70'i yarı yapılandırılmış görüşme formu tercih edilmiş iken, %30'u ise yapılandırılmış mülakat formu kullanıldığını belirtmiştir. Verilerin analizinde NVivo programı kullanıldığını belirtenlerin oranı %54,5'tir. Bu programda betimsel ve/veya içerik analizlerin yapıldığı belirtilmiştir.

Şekil 2.Sempozyum Sonuç Bildirgesinin Kod ve Kategorileri

Yüksek din öğretiminin misyonu	<ul style="list-style-type: none"> •Sahih dini bilgiyi anlama ve anlatma •İstihdama yönelik eleman yetiştirme
İlahiyat Fakültelerine öğrenci alımı sorunu	<ul style="list-style-type: none"> •Kontenjan planlama sorunu •Öğrenci alımında başarı sıralaması •İLİTAM programları
Program ve istihdam ilişkisi	<ul style="list-style-type: none"> •Farklı program ihtiyaçları •Yeni istihdam alanlarına göre program-sertifika
Güncel tartışmalar	<ul style="list-style-type: none"> •Cevapların uygun yöntemlerle üretilmemesi •Tartışmalara verilen cevapların yetersizliği •İnterdisipliner çalışmanın zorunluluğu •Tartışmalarda bilimsel ve ahlaki zemin zorunluluğu

Sempozyum sonuç bildirgesi analiz edildiğinde konuların dört kategori altında toplandığı görülmüştür. Sonuç bildirgesinde yüksek din öğretiminin misyonu, İlahiyat Fakültelerine öğrenci alımı sorunu, program-istihdam ilişkisi ve güncel tartışmalara ilişkin görüşler ifade edilmiştir.

5. SONUÇ

Yüksek din öğretimi alanına ilişkin problemler, çözüm önerileri, var olan çalışmalar ve bu çalışmaların ilerleyiş yönünü ortaya koyma ve yapılan çalışmaların basılması noktasında, Uluslararası Yüksek Din Öğretimi Sempozyumu alana büyük katkılar sunmuştur. Bu katkılar çerçevesinde makalede sempozyum katılımcıları ve katılımcılar tarafından sunulan bildirilerin bibliyometrik analizi yapılmıştır.

Sempozyumda 118 katılımcı yer almıştır ve katılımcıların büyük bir çoğunluğu (%81) Türk vatandaşıdır. Bu veri sempozyumun uluslararası nitelikte olduğunu göstermektedir. Sempozyum katılımcılarının %83,1'i erkek ve %19,9'u kadındır. Katılımcılardan üniversite dışında görev yapanların oranı %12,7'dir. Bu oran içinde en büyük kısmı ise %46,6 ile MEB oluşturmaktadır.

Bildiri sahiplerinin %78,3'ü erkek %21,7'si ise kadındır. Bildirilerin %89,9'u Türkçe %10,1'i ise Arapça olarak sunulmuştur. Bildirilerin %75,9'u tek yazarlıdır. Sempozyumda bildiri sunanların unvan dağılımlarına bakıldığında; %16'sı prof. dr. unvanlıdır ve hepsi erkektir. Yine bildiri sunanların %17'si doç. dr. unvanlıdır. Dr. öğretim üyesi olanların oranı ise %27,2'dir. Erkeklerin %31,7'si ve kadınların %11,1'i dr. öğretim üyesidir. Bildiri sunanların %8,6'sı ise dr. unvanlıdır. Bildiri sunanların büyük bir bölümü (%91,4) üniversitelerde görev yapmaktadır.

Sempozyumda sunulan bildiri başlıkları ve içeriklerinin tematik dağılımları 8 kategoride toplanmıştır. Bunlar; "yüksek din öğretimi tarihi ve medreseler, yüksek din öğretiminde sorun ve çözümler, yüksek din öğretimi yapılması ve öneriler, öğrenci profili ve beklentiler, ilahiyat, fakültelerinde eğitim-öğretim süreci, öğretmen yetiştirme, dünyadan yüksek din öğretimi örnekleri ve İlahiyat Fakültesi dergilerine ilişkin veri analizi" şeklindedir.

Sonuç bildirgesi 4 kategoride toplanmıştır. Bu kategoriler; yüksek din öğretiminin misyonu, İlahiyat Fakültelerine öğrenci alımı sorunu, program-istihdam ilişkisi ve güncel tartışmalara ilişkin görüşler olarak belirlenmiştir.

Araştırma sonucunda akademik alanda yapılan çalışmaların büyük bir kısmının yönteminin belirtilmediği tespit edilmiştir. Buna göre sunulan bildirilerin büyük çoğunluğunda (%62) çalışmada kullanılan yöntem belirtilmemiştir. Bu sonuç oldukça dikkat çekici bir bulgu olarak değerlendirilmiştir.

Netice olarak bilimsel ve akademik bir çalışma olan Uluslararası Yüksek Din Öğretimi Sempozyumu çağrı metninde ifade edilen konu başlıkları, sempozyum kapsamında sunulan bildiriler ve sonuç bildirgesinin tutarlı olduğu görülmüştür. Bununla birlikte sempozyum yazım kurallarının kesin bir şekilde belirlenmesi ve bildiri sahiplerinin bu kurallara azami bir şekilde riayet etmesi ve sempozyum bildirilerinde bir standart oluşturulması hususunun sonraki çalışmalar ve araştırmacılar için kolaylık sağlayacağı göz ardı edilmemelidir.

6. KAYNAKÇA

- Ahmet Koç - Umut Kaya - Elif Sena Gelgör. "İlahiyat Fakültesi Dergileri İçin Bibliyometrik Bir Analiz (Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi Örneği)". 3-19. Malatya: İnönü Üniversitesi Yayınları, 2019.
- Anthony F.J. van Raan. "The Use of Bibliometric Analysis in Research Performance Assessment and Monitoring of Interdisciplinary Scientific Developments". *Technikfolgenabschätzung – Theorie und Praxis* 12/1 (Mart 2003): 20-29.
- Aşıkoğlu, Nevzat Yaşar. "Yüksek Öğretimde Din Eğitimi ve Öğretimi". *Din Eğitimi: El Kitabı*. Ed. Recai Dogan - Remziye Ege. Ankara: Grafiker, 2013.
- Tosun, Cemal, *Din Eğitimi Bilimine Giriş*. 7. Bs. Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2012.
- Chai, Kah-Hin - Xiao, Xin. "Understanding Design Research: A Bibliometric Analysis of Design Studies (1996–2010)". *Design Studies* 33/1 (Ocak 2012): 24-43. <https://doi.org/10.1016/j.destud.2011.06.004>.
- Karagöz, Beytullah - Şeref, İzzet. "Değerler Eğitimi Dergisi'nin Bibliyometrik Profili (2009-2018)". *Değerler Eğitimi Dergisi*. 25 Haziran 2019. <https://doi.org/10.34234/ded.507761>.
- Aybey, Salih, "Türkiye'deki Din Eğitimi Çalışmaları Bağlamında 'Uluslararası Yüksek Din Öğretimi Kongresi' (2017) Üzerine Bibliyometrik Analizler". *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 10 (Haziran 2018): 415-430.
- Creswell, John W. - Plano Clark, Vicki L.. *Karma Yöntem Araştırmaları Tasarımı ve Yürütülmesi*. (2. Baskı). trc. ed. Yüksel Dede -Selçuk Beşir Demir. (Ankara:Anı Yayıncılık, 2015).
- Mertens, Donna M.. *Research and Evaluation in Education and Psychology: Integrating Diversity With Quantitative, Qualitative and Mixed Methods*. (3rd ed.). (Sage Publications, 2010).
- Hay, M. Cameron. *Methods That Matter: Integrating Mixed Methods for More Effective Social Science Research*. (University of Chicago Press, 2016).
- Morse, Janice M.. "Issues in Qualitatively-Driven Mixed-Method Designs". *The Oxford Handbook of Multimethod and Mixed Methods Research Inquiry*. Ed. Sharlene Hesse-Biber - R. Burke Johnson. (Oxford University Press, 2015): 206-222.

<http://inonu.edu.tr/tr/yuksekdinogretimisepozyumu>. Erişim: 12 Aralık 2019.

Uluslararası Yüksek Din Öğretimi Sempozyumu (Akademik ve Sosyal Yönleriyle) Bildiriler Kitabı 1-2 (24-25 Ekim 2019). Yay. Haz. Fikret Karaman (Malatya: İnönü Üniversitesi Yayınları, 2019).